

ANTİK KÜTÜPHANELERDEN GÜNÜMÜZ KÜTÜPHANELERİNE: YAPAY ZEKA

Kütüphanelerin, bilgi kaynaklarının düzenlenmesi, korunması, erişime açılması ve geleceğe aktarılması yönünde önemli bir görevi vardır. Bu görev geçmişten günümüze kadar devam etmiştir. İnsanlığın gelişim süreci boyunca kütüphaneler, bilginin korunmasında ve aktarılmasında önemli bir rol oynamıştır. Eski zamanlarda kütüphaneler, tıpkı günümüzde olduğu gibi eski yazıların, kitapların, haritaların, el yazmalarının ve diğer belgelerin korunmasından sorumluydu. Antik Dünyanın en ünlü İskenderiye Kütüphanesi MÖ 3. Yüzyılda kurulan, antik dünyada bilgi arayışını simgeleyen efsanevi bir kurumdur.

ANTİK BİR KÜTÜPHANEYİ OKUMAK

Yapay Zeka, 2000 yıllık parşömenin gizli metnini ortaya çıkardı. Araştırmacılar, Vezüv Yanardağı'nın patlaması sırasında yanan 2000 yıllık gizli metnini

Bir parça kömüre benzeyen parşömeni dijital olarak tarandıktan sonra araştırmacılar, papirüsünü sanal olarak açmak ve harfleri tespit etmek için 3 boyutlu haritalama ve yapay zeka tekniklerini kullandılar.

İsraili filologlar Akadca çivi yazılı tabletlerin okunmasında yapay zeka kullanıyor. İsraili filologlar, Tunç Çağı devletleri arasında diplomatik dil (Lingua Franca) kabul edilen Akadca ile yazılmış çivi yazılı tabletlerin okunmasında yapay zeka teknolojisini kullanıyorlar. Tel Aviv Üniversitesi ve Ariel Üniversitesi'nden bir grup İsraili araştırmacı, şimdiye kadar tarihçiler, dilbilimciler ve çevirmenler tarafından gerçekleştirilen ve çivi yazısıyla yazılmış eski bir dil olan Akadca'daki modern İngilizce metinlere çevirmek için bir yapay zeka modeli geliştirdi.

Yapay zekanın büyük veriler üzerindeki tespit yeteneği antik dünyanın en büyük gizemlerinden bazılarını çözebilecek. Araştırmacılara göre, okunmaz olduğu düşünülen eski metinleri deşifre etmek ve hatta İsa'nın doğumundan 2 bin yıl öncesine ait bilinmeyen dilleri okumak mümkün.

Yapay zeka, araştırmacıların görüntüleri çok daha hızlı bir şekilde incelemesine olanak tanıyarak araştırmaları hızlandırıyor. Bu teknikler, dilin tarihi hakkındaki temel sorulara yanıt verebilir ve potansiyel olarak Yunan ve Romalı yazarların kayıp eserlerini ortaya çıkarabilir.

Günümüzde teknolojinin ilerlemesi ile kütüphaneler daha işlevsel hale gelmiş ve artık dijital bilgi kaynaklarını depolamak, düzenlemek ve bunlara erişmek için kullanılmaya başlanmıştır.

Gelişen teknoloji sayesinde, yapay zekâ teknolojileri, kütüphaneleri daha verimli hale getirmek için kullanılabilecek bir araç olarak ortaya çıkmıştır.

BİLİNMEYEN BİR DİLİ ÇÖZMEK

Bilinmeyen dillerin dünyadaki en ünlü örnekleri arasında, "Linear A" dilinde yazılmış taşlar ve tabletler var. Bu dil, Kral Minos'un liderliğindeki bir Tunç Çağı krallığı olan Minos Uygarlığının kullandığı ana yazı olarak kabul ediliyor. Linear A dilindeki bin 400 tabletin tarihi M.Ö. 1800'e kadar uzanıyor ve birçok çabaya rağmen asla çözülemedi. Bölgedeki tabletlerde bulunan ve daha yeni bir yazı olan Linear B, 1953'te kırıldı. MIT ve Google'ın AI laboratuvarı DeepMind'dan araştırmacılar, Linear B'deki metinleri otomatik olarak çevirmek için yapay zekâyı kullandılar. Bu ilk kez yapıldı ve yapay zekanın bir gün Linear A'daki metinleri çözebileceğine dair umutları ateşledi.

DEŞİFRE EDİLEN İLK KELİME: MOR
Kentucky Üniversitesi'nden Profesör Brent Seales'in öncülük ettiği ve Silikon Vadisi yatırımcılarının sunduğu nakit ödülü içeren araştırma, parşömenlerin şifresini çözmek için yapay zeka modellerini kullanıyor.

Bilgisayar bilimi öğrencileri, parşömenler üzerindeki yazıyı okumak için bilgisayar tomografisi denilen bir çeşit x-ray tarama tekniğine başvurdu.

Herculaneum Parşömenleri, klasik çağlardan günümüze ulaşan tek kütüphane örneği. Araştırmacılar parşömenlerde antik Yunan ile Romalı şairlerin ve yazarların eserlerinin olabileceği yönünde umutlu. Bir bilgisayar bilimi öğrencisi, Vesuvius Challenge'da 40 bin dolar kazanarak bir parşömendeki ilk kelime olan "mor" kelimesini deşifre etti.

İnsanlığın tarihi bir kitaba ilk bakışı olan bu kelime; soyluluk, zenginlik ve hatta alaycılık gibi çağrışımlara sahip.

Gelecekte kütüphanelerde yapay zekâ kullanım alanları, bilgi ihtiyacını hızlı ve doğru bir şekilde gidermek, kütüphane kaynaklarını tanımlamak, kaynak arama süresini hızlandırmak olacaktır. Yapay zekâ teknolojileri, kütüphane çalışmalarının verimliliğini artırmak, dermelerin istatistiklerini kolaylaştırmak, kütüphane hizmetlerini iyileştirmek için kullanılabilecektir. Ayrıca kullanıcı davranışlarını analiz edilebilecek ve kütüphanelerin dijital güvenliğini sağlayabilecektir.

